



مؤسسة الشيخ
محمد بن صالح العثيمين الخيرية
رحمه الله تعالى

Osnovna prava na koja ukazuje neiskvarena ljudska priroda i koja je potvrdio Šerijat

Pripremio Allahov siromašni rob:

Muhamed Salih Usejmin

شركاء التنفيذ



جمعية
خدمة المحتوى الإسلامي
باللغات

Osnovna prava na
koja ukazuje
neiskvarena ljudska
priroda i koja je
potvrdio Šerijat

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Uvod

Sva hvala pripada Allahu, Njega slavimo, od Njega pomoć i oprost molimo, i Njemu se kajemo. Njemu se utječemo od zla naših duša i od naših loših djela. Koga Allah uputi na Pravi put, niko ga u zabludu ne može odvesti. Koga On u zabludi ostavi, niko ga na Pravi put ne može uputiti. I svjedočim da nema istinskog božanstva osim Allaha Jedinog, Koji nema sudruga I svjedočim da je Muhammed Njegov rob i Njegov Poslanik. Neka je Allahov blagoslov i mir na njega, njegovu porodicu, njegove ashabe i sve one koji ih slijede u dobru. A zatim, uistinu od ljepote Allahovog zakona je to što posebno vodi računa o pravdi, svakom daje njegovo pravo, bez pretjerivanja i bez potcjenjivanja. Uistinu je Allah naredio pravednost, dobročinstvo i udjeljivanje svojim bližnjim. Sa pravednošću su poslali poslanici i objavljene svete knjige i na pravednosti opstaje i ovaj i onaj svijet.

Pravednost znači dati svakome njegovo pravo i svakoga poštivati spram njegovog položaja i ugleda. A to se ne može ostvariti osim sa poznavanjem tih prava kako bi se dala onima kojima pripadaju, pa smo stoga i napisali ovaj rad u kojem pojašnjavamo najvažnija prava, kako bi pojedinac

primjenjivao ono što je spoznao u skladu sa svojim mogućnostima. Glavne teze o kojima ćemo govoriti su sljedeće:

- 1 - Prava Uzvišenog Allaha
- 2 - Prava Poslanika, neka je na Njega salavat i selam
- 3 - Prava roditelja
- 4 - Prava djece
- 5 - Prava bliže rodbine
- 6 - Prava supružnika
- 7 - Prava vladara i njihovih podanika
- 8 - Prava komšija
- 9 - Prava muslimana uopćeno
- 10 - Prava nemuslimana

Ovo su prava koja ćemo ukratko pojasniti.

*

Prvo pravo : Pravo Allaha Uzvišenog.

Ovo je prvo i najveće pravo koje smo obavezni poštovati zato što je to Allahovo pravo, Onoga Koji nas je sve stvorio, Onoga Koji upravlja svim stvarima, Onoga Koji ima apsolutnu vlast, Živog, Vječnog, Onoga Koji održava nebesa i zemlju i Koji je sve sa mudrošću i u najljepšem liku stvorio. Allahovo pravo Koji te je iz ničeg stvorio, kada nikakva spomena nisi imao, Allahovo pravo koji te je u životu održavao u tri tmine majčine utrobe, onda kada ti niko od stvorenja nije mogao hranu dostaviti kako bi opstao u životu, Koji je (za tebe kao dojenče) stvorio dvije dojke i ukazao ti na pravi put i potčinio ti roditelje (kako bi te pazili), Koji te je pomogao i čuvao i opskrbio mnogim blagodatima i razumom, i Koji ti je olakšao da to shvatiš i da se koristiš tim blagodatima. Kaže Uzvišeni:

﴿وَاللَّهُ أَخْرَجَكُم مِّن بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ﴾ [النحل: 78]

"Allah vas iz utroba majki izvodi, vi ništa ne znate, i daje vam sluh i vid i razum da biste bili zahvalni " (En-Nahl, 78.) Da ti je uskratio Svoje blagodati na trenutak propao bi, a da ti je uskratio Svoju milost ne bi živio. Pa ako su ovakve Allahove blagodati prema tebi i milost Njegova

onda On ima najveće pravo kod tebe, zato što te je stvorio, pomogao i pripremio za ovaj svijet i ne traži od tebe nikakvu opskrbu. Kaže Uzvišeni:

﴿...لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَاقِبَةُ لِلتَّقْوَى﴾ [طه: 132]

"Mi ne tražimo od tebe da se sam hraniš, Mi ćemo te hraniti! A samo one koji se budu Allaha bojali i grijeha klonili čeka lijep završetak." (Taha, 132.) On, Uzvišeni želi od tebe samo jednu stvar čija korist se vraća tebi, a to je da samo Njega obožavaš i da Mu ne pripisuješ druga. Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ ﴿٥٦﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾ [الذاريات: 56-58]

"Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi ibadet čine." (Ez-Zariyat, 56.) Želi od tebe da Mu budeš pokorni rob u pravom značenju te riječi, kao što je On Uzvišeni tvoj Stvoritelj u pravom značenju te riječi. Želi od tebe da Mu budeš pokorni rob, predan Njemu i da izvršavaš sve Njegove naredbe, te da se kloniš svega onoga što ti je zabranio. Da vjeruješ u sve što je objavio zato što vidiš sve Njegove blagodati kojima te je opskrbio, jedna za drugom. Pa zar se ne stidiš da niječeš te blagodati? Jer ako ti neko od ljudi učini kakvu uslugu bit će te stid da se ružno opходиš

prema njemu i radiš suprotno od onoga kako želi, pa kako onda tek treba postupati sa Allahom, koji ti je dao sve blagodati i svaka nedaća koje si pošteđen je od Njegove milosti. Kaže Uzvišeni:

﴿وَمَا يَكُم مِّن نَّعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ ^ط ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فَإِلَيْهِ تَجْرُونَ ﴿٥٣﴾﴾ [النحل:

[53

"Od Allaha je svaka blagodat koju uživate, a čim vas nevolja kakva zadesi, vi od njega glasno pomoć tražite..." (En-Nahl, 53.) Ovo je pravo kojim je Allah Sebe obavezao da bi olakšao onima kojima želi i nije ga učinio teškim niti nemogućim bilo kome. Kaže Uzvišeni:

﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ هُوَ اجْتَبَاكُمْ وَمَا جَعَلَ عَلَيْكُمْ فِي الدِّينِ مِنْ حَرَجٍ مِّلَّةَ أَبِيكُمْ إِبْرَاهِيمَ هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِن قَبْلُ وَفِي هَذَا لِيَكُونَ الرَّسُولُ شَهِيدًا عَلَيْكُمْ وَتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٧٨﴾﴾ [الحج: 78]

"I borite se, Allaha radi, onako kako se treba boriti! On vas je izabrao i u vjeri vam nije ništa teško propisao, u vjeri vašeg oca Ibrahima. Allah vas je odavno muslimanima nazvao, i u ovom Kur'anu, da bi Poslanik bio svjedok protiv vas, i da biste vi bili svjedoci protiv

ostalnih ljudi. Zato, molitvu obavljajte i zekat dajte i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik" (El-Hadždž, 78.) To je, zaista, idealno vjerovanje, vjerovanje u istinu, plodonosno, akida vjerovanja u gajb (nevidljivo) i stvarnost čiji temelji su: ljubav i poštovanje, a njegovi plodovi su iskrenost i ustrajnost. (Prvo Allahovo pravo je:) Pet namaza zbog kojih mu Allah oprašta grijehe, uzdiže stepene i popravlja stanja srca, a insan je zadužen da radi dobra djela onoliko koliko je u mogućnosti. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا وَأَطِيعُوا وَأَنْفِقُوا خَيْرَ الْأَنْفُسِكُمْ ۚ وَمَنْ يُوقْ شَحْ
نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [التغابن: 16]

"Bojte se Allaha koliko možete" (Et-Tegabun, 16.) I kaže Allahov Poslanik sallallahu alejhi we sellem Imranu ibn Husajnu kada je Imran bio bolestan: "Klanjaj stojeći, ako ne možeš onda sjedeći, ako ne možeš onda ležeći." (Drugo Allahovo pravo je:) Zekat, mali procenat tvog imetka koji izdvajaš kako bi pomogao druge muslimane, siromašne, koji su u potrebi, putnike namjernike, zadužene i ostale koji zaslužuju zekat. Kaže Allah Uzvišeni:

﴿...فَأَقِمْوُا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاعْتَصِمُوا بِاللَّهِ هُوَ مَوْلَاكُمْ فَنِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ

التَّصِيرُ﴾ [الحج: 78]

"Zato, molitvu obavljajte i zekat dajite i u Allaha se pouzdajte; On je Gospodar vaš, i to kakav Gospodar i kakav zaštitnik" (El-Hadždž, 78.)

(Treće Allahovo pravo je:) Post jednog mjeseca u godini, osim za onoga ko ne može zbog bolesti ili putovanja, i on treba to napostiti. Ko je bolestan a ne očekuje izlječenje treba da nahrani za svaki dan jednog siromaha.

(Četvrto Allahovo pravo je:) Obavljanje hadždža jednom u životu za onoga koji je u mogućnosti.

Ovo su osnovna Allahova prava kojim nas je zadužio. Osim toga zadužuje nas ponekad posebnim djelima u posebnim situacijama, kao što je džihad na Allahovom putu, ili kao što je pomaganje onoga kome je nepravda učinjena.,

Pogledaj, brate, ovo Allahovo pravo koje ne iziskuje mnogo truda, a za to je pripremljena velika nagrada i ako ga budeš ispunjavao bit ćeš sretan na oba svijeta i bit ćeš spašen Džehennema i uveden u Džennet. Kaže Allah Uzvišeni:

﴿...فَمَنْ زُحِرَ عَنِ النَّارِ وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ فَقَدْ فَازَ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ
الْغُرُورِ﴾ [العمران: 185]

"i ko bude od Vatre udaljen i u Džennet uveden - taj je postigao šta je želio; a život na ovome svijetu je samo varljivo naslađivanje." (Ali 'Imran, 185.)

*

Drugo pravo: Pravo Allahovog Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir.

Ovo je najveće međuljudsko pravo i ne postoji niko od stvorenja kojeg smo dužni poštovati kao što je to Poslanik, neka je na Njega Allahov blagoslov i mir. Kaže Uzvišeni Allah:

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَهِيدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا﴾ ٨ لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُعَزِّرُوهُ وَتُوَقِّرُوهُ
وَتُسَبِّحُوهُ بُكْرَةً وَأَصِيلًا ﴿٩﴾ [الفتح: 8-9]

"Mi šaljem tebe kao svjedoka i kao donosioca radosnih vijesti i kao onoga koji treba opominjati." (El-Feth, 8.) Zbog toga obaveza je voljeti poslanika Muhameda, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, više nego bilo koga drugog, čak više i od roditelja ili svoga djeteta. Kaže Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir: "Neće niko od vas ispravno vjerovati sve dok mu ne budem draži od njegovog djeteta i od njegovog roditelja i od svih ljudi."

U prava Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, spada i to da ga poštujemo, uvažavamo i veličamo onako kako njemu dolikuje, bez pretjerivanja i bez

potcjenjivanja. Njegovo poštivanje za života njegova se ogleda u slijeđenju njegova sunneta i poštovanju njegove ličnosti, a poštivanje njega poslije njegove smrti se ogleda u slijeđenju njegova sunneta i šerijata koji mu je objavljen. Kada vidimo kako su ga ashabi poštovali shvatit ćemo kako su se ti velikani odnosili prema njemu i šta su sve bili spremni učiniti zbog njega. Kurejšije su poslali Urve ibn Mes'uda da pregovara sa Poslanikom, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, na Hudejbiji, pa kada se vratio rekao im je: Ulazio sam kod kraljeva: (perzijskog) Kserksa, (rimskog) Cezara, (abesinijskog) Nedžašije i nisam vidio nikoga da ga njegovi podanici poštuju kao što Muhamedovi prijatelji poštuju Muhameda. Kada im nešto naredi žurno to ispunjavaju, kada se abdestio samo što ne udare jedni druge kako bi uzeli vodu koja pada dok se abdesti, a kada priča svi pomno slušaju šta priča i iz poštovanja ga ne gledaju direktno u oči.

Ovako su ga poštovali, Allah bio zadovoljan sa njima, zato što je bio najljepšeg ponašanja, blag i nježan, a da je bio osor i grub razbježali bi se od njega.

U prava Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, spada i to da mu vjerujemo sve što nam je prenio od stvari koje su se dogodile prije i koje će se dogoditi u budućnosti. Da ga slijedimo u svemu čime nas obavezuje,

te da se klonimo onoga što nam zabranjuje. Da vjerujemo da je njegova uputa jedina ispravna i da je njegov zakon najbolji zakon, te da nijedan drugi zakon ne može biti iznad njegovog zakona ma ko ga napisao. Kaže Uzvišeni:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [النساء: 65]

"I tako Mi Gospodara tvoga, oni neće biti vjernici dok za sudiju u sporovima međusobnim tebe ne prihvate i da onda zbog presude tvoje u dušama svojim nimalo tegobe ne osjete i dok se sasvim ne pokore." (En-Nisa', 65.)

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ [العمران: 31]

"Reci: 'Ako Allaha volite mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!' - A Allah prašta i samilostan je." (Ali-Imran, 31.) Također, od prava Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, jeste da branimo njegov šerijat koliko smo u mogućnosti i sa odgovarajućim "oružjem" za svaku situaciju. Ako neprijatelj napada sa dokazima, obaveza je braniti oružjem argumenata zasnovanim na znanju, oboriti neprijateljske

dokaze i objasniti njihovu neispravnost. A ako neprijatelj napada oružjem onda je obaveza odbiti napad oružjem.

Zabranjeno je svakom vjerniku koji čuje da neko vrijeđa ili napada na čast Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, ili da vrijeđa ono sa čime je došao, da prešuti ako je u mogućnosti da brani Poslanika i njegovu vjeru.

*

Treće pravo: Prava roditelja.

Niko ne negira veliko pravo roditelja kod njihove djece. Roditelji su uzrok njihovog dolaska na ovaj svijet. Oni imaju veliko pravo kod svoje djece, jer su ih oni odgajali od malih nogu i umarali se mnogo da bi njima olakšali život, te proveli mnoge noći budni zbog njih. Tvoja te majka nosi u stomaku i živiš na račun njene hrane i njenog zdravlja čitavih 9 mjeseci, kao što Allah kaže:

﴿...حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصْلَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَايَكَ إِلَى الْمَصِيرِ﴾ [لقمان: 14]

"Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi." (Lukman,14.) Poslije toga te čuva i doji dvije godine umarajući se i trpeći. I otac također, umara se, stečući opskrbu da bi ti obezbijedio pristojan život od malih nogu, sve dok ne budeš mogao sam sebi zaraditi. On nastoji da te ispravno odgoji i uputi, a ti pri tome ne možeš sam sebi nikakvu korist priuštiti niti nedaću otkloniti. Zbog toga je Allah naredio djetetu da svojim roditeljima dobročinstvo čini i bude zahvalan. Kaže Allah Uzvišeni:

﴿وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصْلَهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ أَشْكُرَ لِي وَلَوْلَايَكَ إِلَى الْمَصِيرِ﴾ [لقمان: 14]

"Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi, i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti." (Lukman, 14.)
Kaže također:

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ
الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٌ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴿٢٣﴾
وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي
صَغِيرًا﴾ [الإسراء: 23-24]

"Gospodar tvoj zapovijeda da samo Njemu ibadet upućujete i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive ne reci im ni: "Uh!" - i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim." (El-Isra', 23.) Uistinu pravo roditelja kod tebe je: da im budeš pokoran, tj. da se lijepo ophodiš prema njima i govorom i postupcima. Da ih pomažeš imetkom i fizički, osim u onome što je zabranjeno i u onome što tebi štetu čini, da ih lijepo osloviš kada im se obraćaš, nasmijanog lica, te da im budeš na usluzi onako kako oni vole i da se ne okreneš od njih u starosti i bolesti ili slabosti, niti da ti bude teško da im pri tome budeš pokoran. Uistinu i ti ćeš se naći u istoj situaciji kada ostariš

i kada postaneš roditelj, (ako te Allah poživi), jer kao što je njima potrebna tvoja pokornost sad i tebi će biti potrebna pokornost tvoje djece kada ostariš. Ako im budeš pokoran raduj se velikoj nagradi kod Allaha, jer onaj ko je pokoran svojim roditeljima i njemu će njegova djeca biti pokorna, a ko je nepokoran svojim roditeljima i njemu će se tako vratiti, jer kako zaslužiš tako će ti biti vraćeno. Allah je pokoravanje roditeljima podigao na veliki stepen i učinio ga odmah poslije stepena pokoravanja Njemu, Uzvišenom i pokoravanja Poslaniku, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, pa je pokoravanje roditeljima ujedno i pokoravanje Allahu. Kaže Allah Uzvišeni:

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَنًا...﴾ [النساء: 36]

"I Allahu ibadet činite i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite..." (En-Nisa', 36.) I kaže:

﴿...أَشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَى الْمَصِيرِ﴾ [لقمان: 14]

"Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti." (Lukman, 14.) Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, je pokornost roditeljima učinio važnijim od odlaska na bojno polje. Kao što stoji u hadisu koji prenosi sin Mesudov, neka je Allah sa njim

zadovoljan, kaže: "Rekao sam: 'O Allahov Poslaniče, koje je djelo Allahu najdraže?' Reče: 'Namaz u njegovo vrijeme, pa sam pitao: 'A poslije toga?' Reče: 'Pokornost roditeljima.', pa sam pitao: 'A poslije toga?' Kaže: 'Džihad na Allahovom putu.'" Ovo jasno ukazuje na veliku važnost i pravo roditelja kod njihove djece, koje su mnogi ljudi zanemarili, pa prekinuli vezu sa roditeljima i ne vide u tome ništa loše, pa možda preziru svoje roditelje i uzdižu se nad njima, a bit će kažnjeni zbog toga prije ili kasnije.

*

Četvrto pravo: pravo djece

Kada se kaže djeca to podrazumijeva i sinove i kćeri i oni imaju velika prava kod svojih roditelja, a od najvažnijih njihovih prava je odgoj, što znači odgojiti dijete da bude dobar vjernik i da bude lijepog ponašanja. Obje te stvari trebaju kod djeteta biti izrazito prisutne. Kaže Uzvišeni:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوًا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةُ...﴾ [التحریم: 6]

"O vi koji vjerujete, sebe i porodice svoje čuvajte od Vatre, čije će gorivo ljudi i kamenje biti..." (Et-Tahrim, 6.) Kaže Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir: "Svi ste vi pastiri i svi ćete biti pitani za svoje stado. Muž je pastir u svojoj porodici i bit će pitan za svoju porodicu." Djeca su veliki emanet na vratu svojih roditelja i bit će pitani o njima na Sudnjem. Ako su im pružili dobar vjersko-moralni odgoj skinuli su svoju odgovornost za taj emanet. Tada će djeca biti dobra i bit će radost roditelja na oba svijeta. Kaže Allah Uzvišeni:

﴿وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاتَّبَعَتْهُمْ ذُرِّيَّتُهُمْ بِإِيمَانٍ ءَلَحَقْنَا بِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَمَا ءَلْتَنَّهُمْ مِّنْ
عَمَلِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ كُلُّ امْرِئٍ بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ﴾ [الطور: 21]

"Onima koji su vjerovali i za kojima su se djeca njihova u vjerovanju pavela priključićemo djecu njihovu, a djela njihova nećemo nimalo umanjiti - svaki čovjek je odgovoran za ono što sam čini." (Et-Tur, 21.) (أَلْتَنَاهُمْ وَمَا) znači : Nismo im umanjili. I kaže Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir: "Kada čovjek umre, prekidaju se njegova djela, osim u tri slučaja: trajna sadaka, znanje koje je ostavio iza sebe da se drugi koriste i dobro odgojeno dijete koje će se moliti za njega." Ovo je plod dobro odgojenog djeteta, pa će mu koristiti i poslije njegove smrti. Olahko su se ponijeli mnogi roditelji spram prava djece, pa su ih zapostavili i zaboravili, ne odgajajući ih, pa ih ne pitaju gdje idu i kada se vraćaju. Niti ih pitaju ko su im prijatelji i sa kim se družē? Niti ih upućuju na dobro, niti ih odvraćaju od zla. Začuđujuće je koliko su samo brižni o imetku, brižno ga čuvaju i rade na njegovom uvećanju, ne spavaju radi njegovog umnožavanja, iako je sav taj njihov trud uglavnom u korist drugog. S druge strane potpuno zapostavljaju djecu i zaboravljaju na njihov odgoj, iako im je briga o tome preča i korisnija i na dunjaluku i na Ahiretu. Kao što je obaveza roditelju da obezbijedi hranu, piće i odjeću svome djetetu, tako mu je obaveza da nahrani njegovo srce znanjem, ispravnim vjerovanjem i odjene njegovu dušu odjećom

bogobožnosti, što je bolje. Također, pravo djece jeste i da roditelj troši na njih lijepo i umjereno, onoliko koliko im je potrebno, ne škrtareći niti rasipajući, jer to je obaveza roditelja prema djeci, a i vid zahvale Allahu što ga je opskrbio imetkom. A kako mogu škrtariti i ne trošiti na njih, a oni će to svakako uzeti od njih kada umru. Čak i ako budu škrtarili i uskraćivali djeci ono što je obaveza da im daju, djeci je dozvoljeno da umjereno uzmu iz imetka svoga oca onoliko koliko im je potrebno, shodno propisu kojeg je Poslanik, *sallallahu alejhi ve sellem*, donio u pogledu Hind bint Utbe, Allah bio zadovoljan njome. U prava koja imaju djeca ubraja se i to da se svima pravedno daje i poklanja, a ne da se jednima daje prednost nad drugima, jer je to, uistinu, velika nepravda, a Allah ne voli nepravedne. Jedan od razloga ovakvog pravednog odnosa jeste i to što uskraćivanje nekima može odvesti do povlačenja i odbojnosti onih kojim nije uskraćeno, te proizvesti neprijateljstvo među djecom, pa čak i neprijateljstvo prema roditeljima. Može se desiti kod nekih roditelja da im se neka djeca ističu u dobročinstvu i osjećajima prema njima u odnosu na drugu djecu, pa ih zbog toga posebno daruju poklonima. Međutim, ovo ne opravdava da se dijete izdvaja poklonima od ostale djece, i nije dozvoljeno da mu se daje nadoknada za njegovo dobročinstvo, jer će on za dobročinstvo biti nagrađen od Allaha. Također, to nije

dozvoljeno iz razloga što to izdvajanje nad drugom djecom može kod djeteta izazvati samodopadljivost i umišljenost, dok će drugu djecu odbiti i podstaći na neposlušnost i ružno postupanje. Zatim, mi ne znamo do kada će trajati takvo stanje, jer se stanja mijenjaju, pa možda dobročinitelj postane neposlušan, a neposlušan dobročinitelj, jer su srca u Allahovim rukama, okreće ih kako želi. Prenosi se u dvije hadiske zbirke (Buhari i Muslim) od Nu'mana sina Beširovog da je njegov otac Bešir sin Sa'dov poklonio svome sinu Nu'manu mladog roba, pa je o tome obavijestio Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir. Poslanik, neka je na njega Allahov mir i blagoslov, rekao mu je: "Jesi li svako svoje dijete ovako darovao?" Odgovorio je: "Nisam." Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao mu je: "Vrati ga." U drugoj predaji stoji: "Bojte se Allaha u pogledu vaše djece i budite pravedni prema njima." A u jednoj verziji: "Neka vam neko drugi posvjedoči ovo, ja ne želim da posvjedočim nepravdu." Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, nazvao je preferiranje jednog djeteta nad drugim nepravednim i zabranjenim djelom. Međutim, nema smetnje ako jednom djetetu da ono što mu je trenutno potrebno, dok drugom ne da jer mu nije potrebno. Primjer tome jeste da jedno dijete ima potrebu za školskim priborom, ili lijekovima, ili

da ga pomogne kako bi se oženio. U tom slučaju nema smetnje da samo njemu da to što mu je potrebno, mimo druge djece. Ovakva vrsta davanja prednosti u darivanju biva zbog potrebe i tada ima status kao obavezno izdržavanje.

Ako roditelj ispuni svoju obavezu prema djetetu u vidu odgoja i skrbljenja, onda zaslužuje da mu dijete bude pokorno i da ispunjava njegova prava. Međutim, ako ne ispuni svoju obavezu prema njemu, onda zaslužuje kaznu u vidu da dijete ne vodi brigu o njegovom pravu, jer kako posiješ tako ćeš i požnjeti.

*

Peto pravo: Pravo rodbine.

Bliža rodbina ima kod tebe veliko pravo, kao što je: brat, amidža, dajidža i njihova djeca. Dakle, svako ko ima rodbinsku vezu s tobom ima svoje pravo shodno blizini. Rekao je Uzvišeni Allah:

﴿قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ﴾ [الطور: 26]

"Daj bližnjem svome pravo njegovo." (El-Isra, 26.) I rekao je:

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي
الْقُرْبَىٰ...﴾ [النساء: 36]

"I Allaha obožavajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite, i rođacima." (En-Nisa', 36.) Obaveza svakog srodnika jeste da održava rodbinske veze, pomažući ih fizički, svojim ugledom i imetkom, davajući prednost pri tome onome ko je bliža rodbina i kome je veća potreba. Ovo potvrđuju šerijat, razum i zdrava priroda. Mnogobrojni su tekstovi koji podstiču na održavanje rodbinskih veza. Prenosi se u dva Sahiha od Ebu Hurejre, Allah bio zadovoljan njime, da je Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, kazao: "Allah je stvorio stvorenja i kad je završio s njihovim

stvaranjem, rodbinska je veza rekla: 'Ovo je mjesto gdje Ti se utječem od prekidanja (rodbinskih veza)!' 'Jeste', rekao je (Allah), 'hoćeš li biti zadovoljna ako budem ukazivao pažnju onome koji bude na tebe pazio, a da prekinem s onim koji tebe bude prekidao?' 'Hoću, Gospodaru!', odgovorila je. 'Neka bude tako!', rekao je (Allah)." Potom je Allahov je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

﴿فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَرَهُمْ ﴿٢٣﴾ [محمد: 22-23]

"Pročitajte, ako želite: 'Zar i vi ne biste, kad biste se vlasti dočepali, nered na zemlji činili i rodbinske veze kidali?'" (Muhamed: 22) Rekao je Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir: "Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka održava rodbinske veze."

Mnogi ljudi zaboravili su na ovo pravo i zapustili su ga. Ima ljudi koji uopće ne znaju ko im je bliža rodbina, ne pomažu ih imetkom, svojim položajem, niti su im podrška barem lijepom riječju. Prolaze dani i mjeseci, a da ih nisu vidjeli, posjetili, nešto im poklonili ili im učinili bilo kakvu uslugu. Možda se čak ružno odnose prema njima, svojim

riječima ili djelima, ili pak održavaju veze za onima koji im nisu bliski, a zapostavljaju bližu rodbinu.

Ima ljudi koji održavaju rodbinske veze samo sa onima koji održavaju veze sa njima, a ako oni prekidaju, onda i oni uzvraćaju istom mjerom. Takvi se ne ubrajaju među one koji održavaju rodbinske veze, već u one koji uzvraćaju na dobro onome ko im dobro čini, a to može biti prema svim ljudima. Oni koji zaista održavaju rodbinske veze jesu oni koji to čine radi Allaha, bez obzira da li druga strana čuvala te veze ili ne. Također, bilježi se u Buharijinom Sahihu, od Abdullaha ibn Amra ibn El-Asa, Allah bio s njima zadovoljan, da je Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao: "Rodбини pažnju ne ukazuje onaj koji na pažnju uzvraća pažnjom, nego onaj koji na nju pazi i onda kada oni sa njim veze kidaju." Upitao je neki čovjek Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekavši: "Ja imam rodbinu koju posjećujem, a oni mene nikad, i lijepo se odnosim prema njima a oni prema meni ružno, i bivam blag prema njima a oni okreću glavu od mene." Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, odgovorio mu je: "Ako je tako kao što kažeš, to je onda kao da ih hraniš žeravicom, i sve dok god budeš tako radio, sa tobom će

uvijek biti pomagač od Uzvišenog Allaha protiv njih." Hadis bilježi Muslim.

Dovoljno je nagrade onome koji održava rodbinske veze to što će Allah biti uz njega na oba svijeta, obasuti ga Svojom milošću, olakšati mu sve njegove potrebe i otkloniti od njega nedaće. Međutim, uz to još dobija zbližavanje porodice, jačanje međusobne ljubavi i saosjećanja, međusobno potpomaganje u nedaćama, te sreću i zadovoljstvo, kao što se to zna iz iskustva. Dok ništa od spomenutog neće postići onaj ko bude prekidao rodbinske veze, štaviše dobit će suprotno spomenutom.

*

Šesto pravo: Pravo supružnika

Brak za sobom povlači bitne posljedice i proiziskuje velike obaveze, jer je on čvrsta sprega između supruuga i supruge, koja obavezuje svakog od njih da poštuje i ispunjava prava drugog supružnika: tjelesna, društvena i imovinska prava.

Obaveza je svakog od supružnika da lijepo živi sa svojim supružnikom, da širokogrudno i ljubazno ispunjava svoje bračne obaveze, bez imalo averzije i odugovlačenja. Allah Uzvišeni je rekao:

﴿...وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ...﴾ [النساء: 19]

"Sa njima (ženama) lijepo živite!" (En-Nisa', 19.)

﴿...وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ...﴾ [البقرة: 228]

"One imaju onoliko prava koliko i obaveza; treba da ih izvrše lijepo i po propisu. A muškarci su nad njima za jedan stepen." (El-Bekara, 228.) Isto tako žena je obavezna da prema svome mužu ispuni svoje obaveze koje su joj propisane.

Ako svaki supružnik bude ispunjavao obaveze prema svome partneru, životi će im biti ispunjeni trajnom srećom,

a u suprotnom doći će do razdora, razilaženja i životi će im postati mučni i tegobni.

U mnogim šerijatskim tekstovima oporučeno je lijepo postupanje prema suprugama i uzimanje u obzir njihovog stanja, uz napomenu da je savršenstvo nemoguće. Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Oporučujem vam da lijepo postupate prema ženama, jer je žena stvorena od rebra, a najkrivlji njegov dio je najviši, pa ako ga pokušaš ispraviti slomiš ga, a ako ga ostaviš, ostaje i dalje kriv, pa budite blagi i uviđavni prema njima." U drugoj predaji stoji: "Uistinu je žena stvorena od rebra i neće nikad biti onako kako ti želiš u potpunosti. Ako budeš uživao sa njom, uživao si sa njom takvom kakva jeste, a ako budeš htio da je ispraviš, slomit ćeš je potpuni, a to slamanje je razvod braka." Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Neka vjernik (suprug) ne mrzi (يفرك لا) vjernicu (suprugu), jer ako mu se ne svidi neko njeno svojstvo, svidjet će mu se neko drugo." Značenje riječi "يفرك لا" znači neka ne mrzi, ne prezire. U ovim hadisima Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, daje smjernice svome ummetu kako da se muž ophodi prema ženi. Neka od nje uzima ono što je lahko, jer njena priroda u kojoj je

stvorena ne može postići savršenstvo, nego mora ostati ta iskrivljenost. Muž nije u stanju uživati s njom osim ako je prihvati onakvom kakva ona jeste.

U ovim hadisima naznačena je obaveza čovjeku da poredi njene pozitivne i negativne strane, jer ako ne bude zadovoljan nekim njenim ponašanjem, neka ga uporedi s nekim od njenih svojstava kojima je zadovoljan. On u nju ne treba gledati samo pogledom ljutnje i prezira.

Mnogi muževi očekuju od svojih suprugica savršenstvo u svemu, a to je nemoguće i zbog toga padaju u očaj, pa ne mogu uživati u životu s njima, što često dovodi do razvoda, kao što je rekao Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir: "A ako budeš htio da je ispraviš potpuno, slomit ćeš je, a to slamanje je razvod braka." Zbog toga, obaveza je mužu da ne bude strog i da prelazi preko njenih postupaka, osim ako se radi o vjerskim prestupima i pitanjima časti. Pravo supruge kod njenog muža jeste i to da joj obezbijedi obaveznu opskrbu u vidu hrane, pića, odjeće, smještaja i svega ostalog što uz to ide. Rekao je Allah Uzvišeni:

﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِمَّ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْتَرْضِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُم بِالْمَعْرُوفِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾
 ﴿[البقرة: 233]﴾

"Otac djeteta ih je dužan prema svojoj mogućnosti hraniti i odijevati." (El-Bekare, 233.) Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Vaša obaveza jeste da ih hranite i odijevate shodno uobičajenom." U drugoj predaji upitan je: "Koja su prava supruge kod muža?" Rekao je sljedeće: "Da je nahranis kada jedeš, da je obučeš kad i sebe, da je ne udaraš po licu, da joj ne govoriš: 'Allah te unakazio.', i ako je bojkotuješ (iz odgojnih razloga) da je ne izbjegavaš osim u kući." Bilježi ga Ebu Davud. U prava koje žena ima kod svog muža ubraja se i pravedna raspodjela među suprugama, ako ih ima više, poput: opskrbe, mjesta stanovanja, noćenja kod njih i svega drugog u čemu je moguća pravedna raspodjela. Naklonost prema nekoj od njih u ovim stvarima smatra se velikim grijehom. Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Ko bude imao dvije žene, pa bude naklonjen prema jednoj od njih, doći će na Sudnjem danu, a jedna mu strana

tijela paralizovana." Međutim, čovjek neće imati grijeh u onome u čemu je nemoguća pravedna raspodjela, poput osjećaja ljubavi, smirenosti i sl. Uzvišeni Allah rekao je:

﴿وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ...﴾ [النساء: 129]

"Vi ne možete potpuno jednako postupati prema ženama svojim ma koliko to željeli." (En-Nisa', 129.) Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, pravedno je raspoređivao boravak među svojim ženama, neka je Allah zadovoljan njima, gledajući da bude pravedno. Tom prilikom govorio bi: "Allahu moj, ovo sam rasporedio onako kako je u mojoj moći, a nemoj me koriti zbog onoga što nije u mojoj, nego je u Tvojoj moći." Iz ovog pravila izuzima se ukoliko bi neka od supruge, uz svoj pristanak, ustupila svoj dan drugoj. U ovome nema smetnje, jer je Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, dodijelio Aiši njen i Sevdin dan, kada ga je ona poklonila Aiši, neka je Allah njima zadovoljan. Zatim, kada je Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, bio u bolesti od koje je preselio, pitao je: "Gdje sam sutra, gdje sam sutra?" Tada su mu supruge išaretile da boravi gdje želi, pa je odabrao boravak kod Aiše, sve dok nije preselio. Kada je riječ o pravima koje muž ima kod supruge, treba znati da su ona

veća nego prava koja ona ima kod njega. O tome Uzvišeni veli:

﴿...وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ...﴾ [البقرة:

[228

"One imaju onoliko prava koliko i obaveza; treba da ih izvrše lijepo i po propisu. A muškarci su nad njima za jedan stepen." (El-Bekara, 228.) Muškarac je staratelj i nadređeni svojoj supruzi, stara se o njenoj dobrobiti, ponašanju i savjetuje je, kao što je rekao Uzvišeni:

﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ...﴾ [النساء: 34]

"Muškarci vode brigu o ženama zato što je Allah dao prednost jednima nad drugima i zato što oni troše imetke svoje." (En-Nisa'. 34.) U prava koja muž ima kod svoje supruge ubraja se i to da mu ona bude poslušna u onome što traži od nje, osim ako se radi o grijehu, da čuva njegove tajne i njegov imetak. Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Kada bih naredio nekome da učini sedždu drugome (insanu), naredio bih ženi da učini sedždu svome mužu." U drugom hadisu rekao je: "Ako čovjek pozove svoju suprugu u postelju, a

ona odbije, pa zanoći ljut na nju, meleki je proklinju sve dok ne osvane." Njegovo pravo kod nje jeste i to da ona ne radi neki posao zbog kojeg će on ostati uskraćen potpunog uživanja s njom, pa makar to bio i dobrovoljni ibadet, jer je Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao: "Nije dozvoljeno ženi da posti u prisustvu njenog muža osim sa njegovom dozvolom, niti da pusti nekoga u njegovu kuću, osim sa njegovom dozvolom." Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, naznačio je veoma jasno da je zadovoljstvo muža svojom suprugom jedan od uzroka njenog ulaska u Džennet. Imam Tirmizi bilježi hadis koji se prenosi od Ummu Seleme, Allah njome bio zadovoljan, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Koja god žena preseli, a muž njome zadovoljan, ući će u Džennet."

*

Sedmo pravo: Prava nadređenih i potčinjenih

Nadređeni: to su oni koji upravljaju poslovima muslimana, svejedno radilo se o javnoj upravi kao što je predsjednik države ili upravnik neke službe, ili o privatnom sektoru, kao npr. upravnik neke firme ili posla itd. Svi oni imaju svoja prava koja podređeni dužni ispuniti, a isto tako i ovi podređeni imaju svoja prava koja su nadređeni dužni ispuniti.

Od prava podređenih kod nadređenih jeste i to da ispunjavaju emanete koje su preuzeli i kojim ih je Allah zadužio, da budu iskreni prema svojim podređenim radeći ono što je najbolje za njih, da ih vode jasnim i ispravnim putem, na kojem će postići dobra ovoga i budućeg svijeta. Ovo se ostvaruje slijeđenjem puta vjernika, tj. staze kojom je hodio Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, jer to je put sreće i uspjeha i njih i njihovih podređenih. Također, to je i najpotpuniji način kojim se ostvaruje međusobno zadovoljstvo i čvrsta veza između ove dvije strane, te put koji vodi do poslušnosti i do čuvanja emaneta koji im je povjeren. Ljudi će imati strahopoštovanje prema onima koji se boje Allaha, a onoga ko bude tražio Allahovo zadovoljstvo Allah će učiniti

neovisnim od ljudi, jer su srca ljudi u Allahovoj ruci, okreće ih kako želi. A što se tiče prava nadređenih kod podređenih, tu se, između ostalog ubraja sljedeće: iskreno izvršavanje svega onoga što je preuzeto kao obaveza, podsjećanje i napomena ako nešto zaborave, dova za njih ako skrenu sa puta istine, izvršavanje njihovih naredbi i smjernica u svemu što nije grijeh prema Allahu. Ovakvo postupanje vodi u postojanost, stabilnost i sigurnost, dok suprotstavljanje i neposluh vode u anarhiju i nestabilnost. Zato je Allah naredio pokornost Njemu, pokornost Njegovom Poslaniku i pretpostavljenim, rekavši:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولِيَ الْأَمْرِ مِنْكُمْ...﴾ [النساء:

[59

"O vi koji vjerujete, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i nadležnim između vas." (En-Nisa: 59.) Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Obaveza čovjeku muslimanu jeste da sluša i pokorava se u onome što voli i onome što prezire, osim u onome što je grijeh, pa ako mu bude naređeno ono što je grijeh, onda nema poslušnosti, niti pokoravanja." (mutefekun alejh) Od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhumu, prenosi se da je rekao: "Bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, na putovanju,

pa smo se ulogorili, a nakon toga glasnik Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, povika: 'Zajednički namaz!' Okupili smo se kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pa nam on reče: 'Prije mene nije bilo vjerovjesnika, a da njegova obaveza nije bila da svoj ummet uputi na ono što zna da je najbolje za njih i da ih upozorava na ono za što zna da je loše po njih. Ovaj vaš ummet je sačuvan smutnji u prvim generacijama, a zadnje generacije će zateći iskušenja i stvari koje ćete osuditi. Dolazit će smutnje tako da će zadnja olakšavati prethodnu (tj. svaka iduća veća od prethodne) i doći će smutnje pa će vjernik reći: 'Ovo je moja propast; a zatim će opet doći smutnja pa će vjernik reći: 'Ovo je sigurno moja propast.' Ko želi da bude sačuvan od Vatre i uveden u Džennet neka dočeka smrt vjerujući u Allaha i Sudnji dan i neka postupa prema ljudima onako kako voli da se prema njemu postupa. Ko dadne prisegu imamu (vođi) pružajući mu ruku odlučnim srcem, neka mu se pokorava koliko je u mogućnosti, pa ako dođe drugi vođa da mu preuzme vlast, pogubite zadnjega.'" Bilježi ga Muslim Neki čovjek je upitao Vjerovjesnika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekavši: 'Allahov Vjerovjesniče, šta misliš ako nam

budu nadređeni namjesnici koji će od nas tražiti svoja prava, a uskraćivati nam naša prava, pa šta nam naređuješ?' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tada se od njega okrenu. Zatim ga je ponovno upitao, a Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovori: 'Slušajte i pokoravajte se, a oni će snositi odgovornost za ono što su ponijeli, a vi ćete snositi odgovornost za ono što ste vi ponijeli.'

Od prava nadređenih kod svojih podređenih jeste pomoći ih u izvršavanju državnih poslova i dužnosti koje su im od njih povjerene, da svako bude svjestan svoje uloge i odgovornosti u zajednici, kako bi sistem besprijekorno funkcionisao. Ako ne bi tako radili, država i zajednica ne bi kako treba funkcionisali.

*

Osmo pravo: Pravo komšija

Komšija je svako onaj ko stanuje u blizini tvoje kuće, i on ima veliko pravo kod tebe. Ako je komšija neko od tvoje rodbine, a musliman je, onda ima trostruko pravo kod tebe: pravo komšije, pravo rodbine i pravo islama. A ako je musliman i nije ti rođak, onda ima dvostruko pravo: pravo komšije i pravo islama. Zatim, ako je od rodbine, a nije musliman, isto ima dvostruko pravo, samo sada: pravo komšije i pravo rodbine. A ako nije rođak niti musliman, ostaje mu jedno pravo: pravo komšije. Rekao je Allah Uzvišeni:

﴿...وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَنًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنُبِ...﴾ [النساء: 36]

"A roditeljima činite dobro, i rođacima, i siročadima, i siromasima, i komšiji bližnjem, i komšiji daljnjem..." (En-Nisa', 36.) Vjerovjesnik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Neprestano mi je Džibril oporučivao lijepo postupanje prema komšiji, tako da sam pomislio da će ga učiniti nasljednikom." Muttefekun alejh. U prava komšije ubraja se i to da mu se čini dobročinstvo shodno mogućnosti, imetkom, ugledom i uslugom. Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov

blagoslov i mir, rekao je: "Najbolji komšija kod Allaha jeste onaj koji je najbolji prema svome komšiji." I rekao je: "Ko vjeruje u Allaha i Sudnji dan, neka čini dobro svome komšiji." Također je rekao: "Kada budeš kuhao mesnu čorbu dodaj vode (da bude više), pa odnesi komšijama."

Od dobročinstva prema komšiji jeste i to da mu daješ poklone u prigodnim prilikama, jer poklanjanje donosi bliskost i uklanja neprijateljstvo.

Od prava komšije jeste i da ga ne uznemiravaš, bilo riječima ili djelima. Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Tako mi Allaha, ne vjeruje! Tako mi Allaha, ne vjeruje! Tako mi Allaha ne vjeruje!" Upitaše: "Ko Allahov Poslaniče?" On reče: "Onaj od čijeg zla nije siguran njegov komšija." A u drugoj verziji stoji: "Neće ući u Džennet onaj od čijeg zla nije siguran njegov komšija." Arapska riječ "bevaiq" (koja se spominje u hadisu), znači zlo, pa onaj od čijeg zla nije siguran njegov komšija, nije (potpuni) vjernik i neće ući u Džennet. Danas mnogi ljudi ne vode računa o pravima komšije, niti su im komšije sigurne od njihovog zla, pa ih vidiš u konstantnom sukobu i svađi sa komšijama, uznemiravanju i uskraćivanju njihovih prava. A sve ovo je

kršenje naredbi Allaha i Njegova Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslovi mir, koje vodi u međusobno udaljavanje i podjele među muslimanima, te dovodi do nestanka svetosti jednih kod drugih.

*

Deveto pravo: Prava muslimana uopćeno

Ovih prava ima zaista mnogo, a od toga je ono što se prenosi u Sahihu da je Vjerovjesnik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao: "Musliman kod muslimana ima šest prava: Kada ga sretneš poselami ga, kada te pozove odazovi mu se, kada zatraži savjet posavjetuj ga, kada kihne i zahvali Allahu nazdravi mu, kada se razboli obiđi ga i kada umre isprati ga!" U ovom hadisu spomenuto je nekoliko prava među muslimanima: Prvo pravo: Islamski pozdrav selam, koji predstavlja pritvrđeni sunnet, i jedan je od uzroka međusobne ljubavi i zbližavanja muslimana, kao što je osvjedočeno u praksi. Na to ukazuju i riječi Vjerovjesnika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir: "Tako mi Allaha, nećete ući u Džennet dok ne budete vjerovali, a nećete vjerovati sve dok se ne budete međusobno voljeli. Hoćete li da vas obavijestim o nečemu što ako budete činili zavoljet ćete se? Nazivajte jedni drugima selam!"

Allahov Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, prvi je nazivao selam onome koga bi sreo i nazivao je selam djeci kada bi prošao pored njih.

Sunnet je da mlađi prvi poselami starijega, malobrojniji one kojih je više, vozač ili jahač onog ko ide pješke. Međutim ako prvi ne postupi po sunnetu, neka po njemu postupi drugi, da se ne bi zapostavio selam. Ukoliko mlađi ne nazove selam, neka to učini stariji ili ukoliko malobrojnija skupina ne nazove selam, neka to učine oni čiji je broj veći, kako bi postigli nagradu.

Ammar ibn Jasir, neka je Allah njima zadovoljan, rekao je: "Ko bude imao tri osobine, upotpunio je iman: pravičnost, nazivanje selama svijetu i udjeljivanje kad ima malo." Otpočinjanje selamom je sunnet, dok je odgovor na njega fard kifaje - kolektivna obaveza, pa ako odgovori jedan dio skupine ili samo jedan od njih, spada obaveza sa ostalih. Rekao je Allah Uzvišeni:

﴿وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا﴾ [النساء: 86]

"Kada pozdravljeni budete, na ljepši način uzvratite, ili isto otpozdravite". (En-Nisa', 86.) Nije dovoljno pri odgovoru na selam upotrijebiti neki drugi pozdrav, kao npr. (dobro došao), jer on nije bolji od selama, niti mu je ravan. Ako bude rečeno: "Es-selamu alejkum", najmanji odgovor je: "Ve alejkumus-selam." A ako mu kaže: "Zdravo", neka

odgovori sa: "Zdravo", isto za isto. A ako mu odgovori više, pa to je bolje.

Drugo pravo: "Ako te pozove odazovi mu se", znači ako te pozove svojoj kući na jelo ili slično, odazovi mu se, jer je to pritvrđeni sunnet, a isto tako, odzivom se neće povrijediti osjećaji onoga ko nas zove, za razliku od toga ako odbijemo poziv. Također, odzivom gradi ljubav i druželjubivost.

Izuzetak iz toga je svadbena gozba, jer je odazivanje na nju vadžib (obaveza) uz poznate šartove, zbog riječi Vjerovjesnika, neka su na njega Allahov blagoslov i mir: "A onaj ko se ne odazove, takav je neposlušan Allahu i Njegovu Poslaniku." A postoji i mogućnost da riječi: "Ako te pozove odazovi mu se", obuhvataju i poziv da mu nešto pomogneš ili učiniš uslugu, pa trebaš da mu se odazoveš. Primjer toga jeste da mu pomogneš u nošenju nečega. I tada mu se trebaš odazvati. Zbog riječi Vjerovjesnika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir: "Vjernici su poput građevine, jedan dio učvršćuje i podržava drugi." Treće pravo: "Ako zatraži savjet posavjetuj ga." Kada dođe i zatraži da ga posavjetuješ, učini to, jer takvo postupanje je dio vjere. Kao što je rekao Vjerovjesnik, neka su na njega Allahov blagoslov i mir: "Vjera je iskren odnos: prema

Allahu, Njegovoj knjizi, Njegovom Poslaniku, predvodnicima muslimana i svim muslimanima." Pa čak i ako ne bude tražio od tebe savjet, a vidiš da čini štetu ili da pri njemu ima neki grijeh, obaveza ti je da ga posavjetuješ, jer je u tome otklanjanje štete i onog što je zabranjeno od muslimana. A ako vidiš da u tome što čini nema štete niti grijeha, a smatraš da bi mu nešto drugo bilo korisnije, tada nije obaveza da mu išta kažeš, osim u slučaju ako i tada zatraži savjet.

Četvrto pravo: "Ako kihne, pa kaže 'elhamdulillah', nazdravi mu.", tj. nazdravi mu riječima: "jerhamukellah/Allah ti se smilovao"; zahvaljujući mu što je izrekao hvalu svom Gospodaru nakon kihanja. A ukoliko kihne pa ne kaže "elhamdulillah", onda nema pravo da mu nazdraviš, jer nije zahvalio Allahu, pa nema ni nagrade u vidu nazdravljanja.

Nazdravljanje onome ko kihne pa kaže "elhamdulillah", smatra se farzom (stroga vjerska obaveza), i njemu je obaveza da odgovori riječima: "jehdikumullahu ve juslihu balekum" (Allah vas uputio i popravio vaše stanje).

Ako bi kihao više puta, i bude mu nazdravljeno tri puta, četvrti put reći će mu se: "Afa-kellahu" (Allah te izliječio), umjesto riječi "jerhamukellah".

Peto pravo: "Ako se razboli obiđi ga". Bolesnik ima pravo kod svoje braće muslimana da ga obiđu, i to je njihova šerijatska obaveza. A ako je bolesnik neko od prijatelja, ili rodbine, ili komšija, time je njegovo pravo da se obiđe i posjeti još veće i pritvrđenije.

Posjeta bolesniku, naravno, ovisi o njegovom stanju i stanju bolesti. Nekada to stanje može iziskivati češće posjete, a nekada rijeđe, pa je bitno sagledati stanje bolesnika i uzeti ga u obzir.

Od sunneta je kod posjete bolesniku pitati za njegovo stanje, dovitati za njega, biti sa njim optimističan i vedar, ne bi li ga oraspoločio i povećao mu nadu u oporavak, jer to može uticati na brže ozdravljenje i oporavak. Isto tako treba da ga podsjeti na pokajanje, na jedan blag i adekvatan način, kao npr. da mu kaže: "Ti u ovoj svojoj bolesti postižeš veliko dobro, jer ti njome Allah briše grijehe i loša djela, i zbog toga što si ovdje zadržan u ovakvom stanju, možeš iskoristiti vrijeme da mnogo spominješ Allaha, tražiš oprost i upućuješ Mu dove. Šesto pravo: "Kada preseli isprati ga", tj. otiđi mu na dženazu jer je to jedno od prava muslimana kod njegove braće i za to imaju veliku nagradu. Vjerodostojno se prenosi od Vjerovjesnika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, da je rekao: "Ko prisustvuje dženazi sve dok ne klanja ima nagradu koliko je kirat, a

ko bude prisustvovao sve dok se ne ukopa ima nagradu koliko je dva kirata." Rekoše: "A šta su to dva kirata?" Reče: "Poput dva ogromna brda." U prava muslimana kod njegovog brata spada i to da ga ne uznemiravaš, jer je uznemiravanje muslimana jedan od velikih grijeha. Rekao je Uzvišeni Allah:

﴿وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدْ أَحْتَمَلُوا بُهْتَانًا

وَأَنَّمَا مُبِينًا﴾ [الأحزاب: 58]

"A oni koji vjernike i vjernice uznemiravaju, a oni to ne zaslužuju, tovari na sebe klevetu i pravi grijeh." (El-Ahzab, 58.) Onaj ko uznemirava svog brata muslimana, uglavnom ga snađe Allahova kazna za to još na dunjaluku, prije Ahireta. Poslanik, neka je na njega Allahov blagoslov i mir, rekao je: "Nemojte jedni druge mrziti, niti jedni od drugih leđa okretati, već budite Allahovi robovi braća. Musliman je muslimanu brat, ne čini mu nepravdu, ne ostavlja ga na cjedilu i ne prezire ga. Dovoljno je čovjeku zla da prezire svog brata muslimana. Svakom muslimanu je zabranjena krv, imetak i čast drugog brata muslimana." Prava brata muslimana je mnogo, međutim, moguće je da ih obuhvati jedno zajedničko značenje koje je spomenuto u riječima Poslanika, neka je na njega Allahov

blagoslov i mir: "Musliman je brat muslimanu." Onaj ko bude radio sve ono što podrazumijeva bratstvo, uložiti će maksimalan trud da čini svome bratu samo ono što je dobro i da izbjegava sve ono što mu šteti.

*

Deseto pravo: Pravo nemuslimana

Nemuslimani obuhvataju sve nevjernike, a oni se mogu podijeliti na četiri skupine: 1. ratne neprijatelje, 2. one kojim je zagarantovana sigurnost a dolaze iz države sa kojom smo u ratnim odnosima, 3. one sa kojim imamo (državne) ugovore o miru 4. i domaće stanovnike islamske države.

1. Što se tiče ratnih neprijatelja, oni kod nas nemaju nikakvih prava, u smislu njihove zaštite i brige o njima.

2. Oni kojima je zagarantovana sigurnost imaju pravo na zaštitu u mjestu i vremenu u kojima im je zagarantovana sigurnost, zbog riječi Uzvišenog Allaha:

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ أَبْلِغْهُمَ
أَمْنَهُ...﴾ [التوبة: 6]

"Ako te neki višebožac zamoli za zaštitu, ti ga zaštititi da bi saslušao Allahove riječi, a potom ga otpremi na mjesto sigurno za njega." (Et-Tevba, 6.)

3. Oni koji imaju mirovni ugovor sa nama, dužni smo da ih ispoštujemo onako kako smo dogovorili sve dok se oni precizno pridržavaju ugovorenog, dok ne pomažu

neprijatelja protiv nas i dok nam ne diraju u vjeru, zbog riječi Uzvišenog:

﴿إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ أَحَدًا فَأَتِمُوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مُدَّتِهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾ [التوبة: 4]

"Izuzetak su višebošci s kojima imate zaključene ugovore koje oni nisu ni u čemu povrijedili, niti su ikoga protiv vas pomagali, ispoštujte ugovore s njima do dogovorenog roka; Allah zaista voli bogobožne." (Et-Tevba, 4). I riječi:

﴿وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَاتِلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرَانَهُمْ لَا أَيْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ﴾ [التوبة: 12]

"A ako prekrše zakletve nakon što s njima ugovore sklopite, i ako vjeru vašu budu vrijeđali, onda se borite protiv kolovođa kufra - za njih, doista, ne postoje zakletve - ne bi li se okanili." (Et-Tevba, 12.)

4. Domaći nemuslimani (štićenici, ehluz-zimme) imaju najviše prava kod nas od svih nemuslimana, ali isto tako i obaveza, jer oni žive u zemlji muslimana pod njihovom zaštitom i brigom, za što plaćaju džizju (vrsta poreza).

Nadležni organi su obavezni da im sude po islamskim propisima u pitanjima života, imetka i časti, te da nad njma

sprovode šerijatske kazne za ono što prekrše, pod uslovom da je to zabranjeno po njihovom ubjeđenju i vjeri, i obaveza je da ih se štiti i spriječi bilo kakvo uznemiravanje.

Obaveza je da se razlikuju od muslimana u odjeći, te da ne čine javno nešto što je zabranjeno u islamu, niti da javno ističu obilježja svoje vjere, poput zvona i krsta. Detaljni propisi vezani za njih nalaze se u knjigama islamskog prava, i ovdje ih nećemo spominjati.

Potpuna i savršena zahvala pripadaju Allahu Gospodaru svjetova, neka je Allahov blagoslov i mir na našeg vjerovjesnika Muhameda, na njegovu porodicu i sve ashabe.

Pripremio Allahov siromašni rob:

Muhamed Salih Usejmin

Indeks

Osnovna prava na koja ukazuje neiskvarena ljudska priroda i koja je potvrdio Šerijat.....	1
Uvod.....	3
Prvo pravo : Pravo Allaha Uzvišenog.	5
Drugo pravo: Pravo Allahovog Poslanika, neka je na njega Allahov blagoslov i mir.	11
Treće pravo: Prava roditelja.	15
Četvrto pravo: pravo djece.....	19
Peto pravo: Pravo rodbine.	24
Šesto pravo: Pravo supružnika	28
Sedmo pravo: Prava nadređenih i potčinjenih.....	35
Osmo pravo: Pravo komšija.....	39
Deveto pravo: Prava muslimana uopćeno	42
Deseto pravo: Pravo nemuslimana	49